

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОНЯТТЯ «ЕФЕКТИВНІСТЬ»

Татарська А.С.

*Науковий керівник: Антощенкова В.В., к.е.н., доцент
Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка*

Для досягнення успіху, підприємства прагнуть бути ефективними виробниками – використовувати такі способи виробництва, які ефективні як з технологічної, так і з економічної точки зору, або, інакше кажучи, забезпечують технологічну та економічну ефективність.

Наразі мабуть немає жодної наукової публікації, де б не вживалося слово «ефективність»: економічна, технологічна, соціальна, екологічна, науково-технічна або їх симбіоз. І звичайно складно оцінити технологічну чи інші види ефективності без розрахунку економічних показників. Варто зауважити, що «ефективність» походить від латинського слова *effectus* – виконання, дія, від *efficio* – дію, виконую, тобто означає результат, наслідок яких-небудь причин, дій. Наприклад, ефективність виробництва – являє собою комплексне відображення кінцевих результатів використання засобів виробництва і робочої сили за певний проміжок часу.

В англійській мові існують два терміни – «*efficiency*» і «*effectiveness*», які у словниках трактуються однаково – «ефективність». Однак між цими термінами існує змістовна відмінність: «*efficiency*» зазвичай належить до використання засобів (ресурсів), тоді як «*effectiveness*» (результативність) має відношення до організаційних цілей, поведінки та розвитку. У першому випадку поняття «ефективність» характеризує міра раціональності використання фінансових, організаційних, матеріальних, тимчасових і людських ресурсів. Ефективна організація сфокусована на досягненні ефектів за рахунок структурної і ресурсної оптимізації та контролю внутрішньоорганізаційних витрат. У другому випадку термін «ефект» використовується в контексті співвідношень «причина – результат».

В численних працях науковців, як вітчизняних, так і іноземних чільне місце відводиться дослідженню та обґрунтуванню теоретичних і практичних підходів до визначення сутності поняття «ефект», «ефективність», «економічна ефективність». Так, поняття «ефективність» в роботах Давида Рікардо виступає характеристикою певних дій [1]. При цьому термін «ефективність» використовується як відношення результату до певного виду витрат. Це узагальнене визначення збереглося і до теперішнього часу. Саме в цей період поняття «ефективність» набуває визнання економічної категорії. «Результативність» є перетвореною формою «ефективності» в разі, якщо метою є сам результат (і чим кращий результат, там ефективніший сам процес). Якщо ж, потрібно оцінити результат (мінімізацію використовуваних ресурсів) ефективність приймає форму «результативності» або точніше «економічності» (чим менше витрачено ресурсів, тим ефективніше).

Відзначимо, що через ефективність розкривають сутність економіки як науки, яка досліджує проблеми ефективного використання обмежених виробничих ресурсів.

В ефективності відображається дія об'єктивних економічних законів, розвиток продуктивних сил, характер виробничих відносин. Вона є формою вираження мети виробництва. Тобто це повне відображення кінцевих результатів використання засобів, предметів праці і робочої сили на підприємстві за певний проміжок часу.

Черевко Г.В., Горбонос Ф.В. стверджують, що термін «ефективність» слід розглядати, як дієвість витрат, які вкладені в певну діяльність, з метою отримання бажаних результатів. Ефективність, на їх думку – це економічна категорія, яка відображає виробничі відносини з приводу економії живої та уречевленої праці і показує кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва і живої праці. Ефективність це складна економічна категорія і пов'язана вона з цілеспрямованою, раціональною людською діяльністю. Вона відображає певні виробничі відносини, що складаються між суспільством в цілому і підприємствами, а також окремими працівниками. В ефективності відображається дія об'єктивних економічних законів, розвиток продуктивних сил, характер виробничих відносин. Вона є формою вираження мети виробництва [2, с. 275]. Отже, поняття «ефективність» має зміст за наявності мети, яка повинна бути досягнута. Основною ж метою виробництва є віддача сукупних витрат, які беруть участь у процесі виробництва.

Андрійчук В.Г. стверджує, що «ефективність» – це економічна категорія, що відображає співвідношення між одержаними результатами і витраченими на їх досягнення ресурсами, причому при вимірюванні ефективності ресурси можуть бути представлені або в певному обсязі за їх первісною (переоціненою) вартістю (застосовувані ресурси), або частиною їх вартості у формі виробничих витрат (виробничо-спожиті ресурси) [3, с. 397].

Отже, головною метою ефективності є забезпечення дохідності та прибутковості, що дозволить вести просте та розширене відтворення основних засобів процесу виробництва. Будь-яке виробництво передбачає витрати ресурсів і одержання певних результатів. Але на однакову кількість витрачених ресурсів підприємства можуть одержувати далеко не однакові за величиною результати. В такому випадку кажуть, що підприємства ведуть виробництво з різною ефективністю.

Література:

1. Рикардо Д. Сочинения: в пяти томах. М.: Госполитиздат, 1955. Т. 1. 360 с.
2. Черевко Г.В., Горбонос Ф.В., Іваницька Г.Б., Павленчик Н.Ф. Економіка підприємства: навчальний посібник. Львів: Апріорі, 2004. 384 с.
3. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник. К.: КНЕУ, 2013. 779 с.